

Oredništvo in uprava:
Ljubljana,
Selenburgova ulica št. 6/II.

DELAVEC

Izhaja vsak četrtek.

Stane posamezna številka 1 Din,
mesečno Din 3.—, celoletno
35 Din. — Za člane izved
po 60 para.

Oglasil po dogovoru.

Depisi morajo biti frankirani
in podpisani, ter opremljeni
s štamp. dotične organizacije.

Rokopisi se ne vračajo.
Reklamacije so poštnine
proste.

Glasilo Strokovne komisije za Slovenijo. (Pokrajinski odbor GDSJ.)

Sodrugji in sodružice!

Stavka naših mornarjev traja z nezmanjšano silo dalje. Sedaj je izbruhnila tudi stavka rudarjev. Strokovna komisija bo izdala te dni nabiralne pole. Odzovite se s prispevki za stavkujoče. Njihov boj je naš boj! Njihova zmaga je naša zmaga! Kdor hitro dá, dvakrat dá.

Pokažite vašo solidarnost z dejanji!

Predsedstvo S. K.

Rudarji stavkajo.

Po neuspešnih pogajanjih, ki so se vlekla od 25. junija do 20. julija, je bilo prisiljeno stopiti delavstvo v revirjih Trboveljske premogokopne družbe dne 20. julija t. m. v stavko.

Mezdno gibanje in stavko vodi »Zveza rudarskih delavcev«. Delavstvo priključeno »Uniji slovenskih rudarjev« se bo ravnalo v tem boju, ki je boj vseh rudarskih delavcev, po navodilih stavkovnega vodstva in bo vztrajalo v boju do končne zmage opravičenih delavskih zahtev.

Na drugem mestu prinašamo poročilo, ki ga je izdala »Zveza rudarskih delavcev« o mezdni razmerah v trboveljskih revirjih. Iz tega poročila si bo lahko napravila naša javnost, a tudi naše delavstvo drugih strok, svojo sodbo o upravičenosti delavskih zahtev.

Iz njega ni težko razvideti, da rudarske zahteve niso bile pretirane.

Vkljub temu so obljubljeni zastopniki družbe, kakor se nam poroča, le 3 Din poviška. Tako je prišlo do tega, da so se pogajanja razbila.

Sedaj stojimo v borbi, ki obeta biti huda in dolgotrajna in kjer se pojde za vse.

Naše delavstvo naj pozabi v tej borbi na vse malenkostne medsebojne spore in naj se zaveda, da stoji pred nami vsi pravi sovražnik.

Poraz ene razredne organizacije ne pomenja nikdar zmage druge razredne organizacije, ampak zmago reakcije in kapitala.

S to zavestjo v srcu pojdite sodrugji, v odločilno predstoječo borbo! S trpkim čustvom čitamo v glasilih mezdno gibanje vodeče organizacije, da glasila meščanskih strank, ki imajo v Trbovljah svoje tudi—strokovne organizacije niso hotela resnice o gmotnem položaju rudarskega delavstva niti priobčiti. Kaj poreče na to delavstvo, ki se je dalo zavesti v te tudi — strokovne organizacije? Ali bo enkrat spoznalo, da se dvema gospodoma ne da služiti? Da ista stranka ne more biti stranka upravnih svetnikov in stranka delavcev? Ali je predaj jasno, kje je pravi sovražnik in pred kom je treba previdnosti?

Niso varna vsa pota, kojim smo zapuili lahkoverni svojo usodo!

Vkljub vsemu temu pojdemo trboveljski delavci edini v borbo. Med nami ne bo izdajalcev, samo oči se bodo ob preizkušnji marsikomu odprle.

Vse ostalo delavstvo pa pozivljamo, da stoji v tem težkem boju Trboveljčanom ob strani.

Po vseh strokovnih organizacijah naj se pobirajo prostovoljni prispevki za stavkujoče rudarje.

Prispevki naj se pošiljajo Strokovni komisiji, ki jih bo oddala stavkujočim potom njihovih organizacij.

Še učinkoviteje pa lahko sodrugji drugih strok trboveljsko delavstvo na

ta način podpro, da sporoče Strokovni komisiji, kje bi bilo mogoče zaposliti trboveljsko delavstvo pri zaslihih delih. Vsi odbori naših organizacij naj se o tem posvetujejo, zlasti pa onih, ki imajo svoj delokrog v bližini revirjev.

Tako bomo izvojevali s skupnimi močmi vsiljeno nam borbo.

Strnite vse sile za zmago delavske predstave, za zmago rudarjev! Poročilo o položaju, ki ga je izdala »Zveza rudarskih delavcev« se glasi:

Mezdno gibanje rudarjev pri Trboveljski premogokopni družbi.

O položaju rudarskih delavcev je naša javnost zelo malo ali pa docela napačno informirana. Celo ministrstvo za šume in rude in centralna vlada sta si od trboveljske družbe dali podtakniti in verujeta, da so rudarji pri trboveljski družbi najbolje plačani delavci v Jugoslaviji. Zato je trboveljski družbi skoraj vedno uspelo, da je nahujkala potom svojih svojih eksponentov državne oblasti na rudarje.

Beda je prisilila rudarje, da so poleg organizacij morali vložiti nove zahteve za izboljšanje gmotnega položaja in že je zopet trboveljski družbi uspelo, da je prepričala vlado, da so zahteve pretirane, in da bi se radi tega moralo zvišati ceno premogu za 200 Din pri toni.

a) Kakšne so dosedanje mezde rudarjev in koliko zahtevajo?

Dosedanje plače z vsemi dokladi dnevnno: I. kategorija 36 Din, II. kategorija 33.50 Din, III. kategorija 30 Din, IV. kategorija 26.50 Din.

Rudarji zahtevajo dnevnno: I. kategorija 51.50 Din, II. kategorija 47 Din, III. kategorija 41.50 Din, IV. kategorija 36.50 Din.

Celokupne družinske doklade:

Iz gornjih števil je jasno razvidno, da zahtevane mezde niso pretirane, in da celo ne dosegajo mezd, katere imajo delavci pri drugih podjetjih, ki plačujejo svoje delavce od 8 do 12 Din na uro.

b) Ali je potrebno povišanje cen premoga, če se ugodi vsem zahtevam rudarjev?

Po proračunu trboveljske družbe, ki je pretiran, bi znašala cela vsota za povišanje mezd 54 milijonov dinarjev in bi se v to svrhu moral podražiti premog za 200 dinarjev pri toni. Rudarji odločno nasprotujejo vsakemu povišanju cen premoga, ker za povišanje premogovnih cen ni nobenih razlogov. Vladi gotovo ni znano, da je trboveljska družba v l. 1922 investirala v Rajhenburgu, Hudijami ogromne milijone, da je zgradila v Ljubljani svojo palačo in po revirjih celo vrsto vil za svoje ravnatelje. Vkljub ogromnim milijonom investicije, ki so šle na račun obratovanja, so dobički bili še toliko, da je za leto 1922 izplačala 50 odstotno dividendo. Pravi profit trboveljskih akcionarjev pa je ogromnejši. Za leto 1922 znaša nad 900 odstotkov.

Vzemimo n. pr. akcionarja, ki ima 10 delnic. Deset delnic po 50 dinarjev je stalo akcionarja 500 dinarjev. S tem kapitalom je

zaslužil v enem letu: 500stotna dividenda 250 Din; 4 nove delnice po 62.50 dinarjev (na borzi stane delnica defakto 1130 Din 14. junija 4270 Din.) Z 500 Din si je zaslužil v enem letu 4520 Din ali nad 900 odstotkov.

Ker imajo pa vsi akcionarji 500.000 delnic, znaša celokupni profit trboveljskih akcionarjev za leto 1922 226 milijonov dinarjev. Res je, da to ni samo obratni profit, ampak tudi borzni in špekulativni, a profit je, plačali so ga naši ljudje, a odnesli so ga inozemski kapitalisti, katere štiti tudi naša vlada. Da vlada ne bi mogla prisiliti akcionarjev, da bi od 226 milijonov profita odstopili 35 milijonov gladnim rudarjem, ne smemo verjeti. Če pa noče, tudi ne sme nas oyrati, da si svoje pravice priborimo in ne sme dovoliti, da bi se cene premogu povečale. 226 milijonov profita, novo opremljen rudnik v Rajhenburgu in Hudijami, palače in vile, vse to so dali trboveljski rudarji, ki danes stradajo.

Rudarji upamo, da nas bo poštena javnost v našem pravičnem boju podpirala in da bo tudi vlada trboveljski družbi posvečala več pozornosti v njenih mahinacijah, ki so v škodo ne samo delavstva, ampak predvsem v škodo državi.

Rudarji ponavljamo svojo zahtevo po kontrolni komisiji, v kateri bodo tudi zastopniki rudarjev, ki bodo komisiji pokazali tudi one temne in sumljive kote, katere je dealej znala, trboveljska družba spretno zakriti pred oblastmi.

c) Pretirane cene premoga.

Vlada je dovoljevala trboveljski družbi neopravičeno povečevati cene premogu. —

Kako se je cena premogu neopravičeno poviševala naj služi sledeči dokaz:

Pri regulaciji mezd aprila tega leta so se vsled naraščajoče druginje morale povišati mezde za 9 kron na dan pri 4. kategoriji in za 12 kron pri 1. kategoriji. Povprečno povišanje mezd je znašalo torej 11 kron na dan.

Vlada pa je dovolila trboveljski družbi, da je povišala cene premogu od 235 Din na 290 Din pri toni.

Povišanje mezd je stalo trboveljsko družbo v Trbovljah (4200 delavcev po 11 kron) 11.550 Din dnevno, a pri povišanju cen premoga je profitirala (400 vagonov po 55 Din je 22.000 Din, manj 11.550 Din) 10.450 Din dnevno ali 313.000 Din mesečno samo v rudniku Trbovlje. Pri vsakem neznaatnem povišanju mezd je na enak način podražila premog; z ozirom na to se nismo čudili mi rudarji, če so dosegli akcionarji Trboveljske premogokopne družbe za leto 1922 900odstotne profite, kar je gotovo rekord.

Čudimo se le, da vlada tega noče videti in niti nas poslušati, če ji govorimo o tem.

Kar se ni dosedaj posrečilo nam, se bo morda posrečilo, če se bo tudi javnost, ki je zainteresirana na cenah premoga, zavzela za to, da vlada odredi komisijo, v kateri bodo zastopani tudi rudarji in konzumenti, in ki bo preiskala temno poslovanje trboveljske družbe. Rezultat komisije bo gotovo ta, da se bodo cene premogu občutno znižale in naravno, da se bodo vsled tega morale znižati tudi tarife na železnicah, in da bo druginja pričela padati.

(Po poročilu stavkovnega vodstva.)

Pečat sramote.

(Poročilo o štrajku v Subotici.)

Naš sodrug Jankovič, ki je bil poslan v Subotico, da preišče tamkajšnje razmere je dognal, da se je v podjetju »Ferrum« sicer nabajalo nekaj delavcev, ki so vstopili v obnovljeno podružnico Saveza met. kov. radnikov, vendar je izrecno povdaril, da se je to zgodilo brez vednosti centrale S. M. K. J. Še odločneje je pa odbil podtikanja nezavisnih, ki so trdili, da je izdal S. M. K. J. oziroma njegov tajnik s. Bračinac letak, s katerim da je pozival stavkujoče na delo.

Sodrug Jankovič pa ni imel časa, da celo zadevo natančneje preišče, zato je zahteval S. M. K. J. od Glavnega radniškega saveza, da ta odpošlje posebno preiskovalno komisijo, ki naj zadevo natančno preišče.

Rezultati, ki jih je zbrala ta komisija so za vodstvo nezavisnih organizacij katastrofalni.

1. Dognano je, da je bilo vodstvo nezavisne podružnice v Subotici v najboljših stikih z vodstvom tovarne; ko je imenovalo vodstvo, da bi ojačalo svoj vpliv na delavstvo, večje število mesečarjev, je postal tudi sam predsednik tamkajšnje podružnice »nezavisnih« g. Romeo Wenisch tak mesečar. Ti mesečarji so bili stavkolomci in so ostali takoj ob izbruhu stavke na delu.

2. Dognano je, da je bila stavka v »Ferrumu« v korist podjetju, ker je bilo tisti čas ravno brez naročil in si ni ničesar bolj želelo, kakor da del delavstva zapusti delo. Tiste, ki jih je hotelo obdržati, pa je privezalo podjetje nase s tem, da jim je dalo mesečne plače.

V to je šel tudi predsednik »nezavisnih«. Ko je tako sebe zasigural, je pognal delavstvo v stavko.

3. Dognano je, da delavci zato niso hoteli stavkati, ker so spoznali, da je

stavka le podjetju v korist in ker je videlo, da jo celo povzročitelji stavke lomijo, kar je vsak uspeh že vnaprej izključevalo in vzbujalo med delavstvom utis, da gre pri tej stavki za neodpušljivo neresnost, ali naravnost za izdajstvo.

4. Dognano je, da so ti delavci tudi zato zgubili zaupanje v vodstvo nezavisne podružnice, ker jih je odrgalo od prejšnje centrale S. M. K. R. J. in jih brez vprašanja priklopilo komunističnim »nezavisnežem«.

5. Dognano je, da so ti delavci, ki so se naveličili izdajstev, ki so jih uganjali »nezavisni«, izdali letak brez vednosti centrale S. M. K. R. J. in jih sodelovanja s. Blagoje Bračinac, ki je za novo nastalo podružnico šele kasneje izvedel.

Zapisnik, ki so ga lastnoročno podpisali člani komiteja, ki je izdal ta tetak, se glasi tako-le:

ZAPISNIK,

seje komisije, sestavljene iz članov Glavnega radniškega saveza Jugoslavije (G. R. S. J.), Saveza metalških kovinarskih radnika Jugoslavije (S. M. K. R. J.) in delavcev tovarne »Ferrum« v Subotici. Seja se je vršila dne 18. VII. 1923 v Subotici z namenom, da preišče obtožbe, ki jih je podal »Savez radnika metalne industrije in obrta Jugoslavije« (nezavisni) proti »Savezu Metalških kovinarskih rad. Jugoslavije«, odnosno proti njegovemu centralnemu tajniku s. Blagoje Bračinacu. V teh obtožbah je navedeno, da je S. M. K. R. J. oziroma s. B. Bračinac dobavljal stavkokaze za tvornico »Ferrum« in s tem zlomil štrajk.

S. Luka Pavičević: Komunistični savez metalcev je poslal na plenarno sejo

G. R. S. J. obtožbo proti S. M. K. J. in proti s. Bračinu, da je dobavljajal za tovarno »Ferrum« stavkokaze, in da je z namenom, da bi zlomil štrajk, izdal letak, ki je pripomogel k zlomu omenjenega štrajka. Vsled teh obtožb je G. R. S. J. sestavil preiskovalno komisijo, v katero so bili imenovani 3 člani G. R. S. J. in 1 član S. M. K. J. Komisija je pozvala sodruge iz tvrdke »Ferrum«, da poročajo, kaj je na stvari resnice.

Jeney Stevan (delavec iz tvrdke »Ferrum«): Na zahtevo delavcev pri tvrdki »Ferrum« smo sklicali sestanek delavcev te tovarne. Na tem sestanku smo izvolili 5-članski odbor z naročilom, da izda ta letak. V ta odbor, ki je izdal letak so bili izvoljeni: Stevan Jeney, pleskar, Bela Tonke, ključavničar, Nagy Andria, ključavničar, Herman Heht, livar, Stevan Hatman, pleskar.

Ta komite ni bil izvoljen le od delavcev iz tvrdke »Ferrum«, temveč tudi od delavcev iz ostalih podjetij, ki so zahtevali, da se obnovi stara organizacija, to je »Savez Metalnih Kovinarskih delavcev Jugoslavije«.

Plakat smo napisali in izdali člani tega komiteja ne da je na nas uplival kdorkoli izven delavcev. Izdane plakata so zahtevali deloma delavci, ki so bili v štrajku, deloma pa tudi oni, ki so nameščeni v drugih podjetjih. Stroške za plakat smo plačali s prostovoljnimi prispevki. Plakat smo izdali brez vsake vezi s Savezom Met. Kov. radnika in brez vsakega sporazuma z njo. Soderug Bračina za paket sploh ni vedel, kajti on ni bil niti prej niti po tej pri nas in mi ga niti ne poznamo.

16. maja smo formirali omenjeni komite, 21. maja smo pisali centrali Saveza Met. kov. r. v Beograd, da želimo obnoviti podružnico, in da naj nam pošlje zato potreben material.

Ob izbruhu stavke je bilo v tovarni zaposlenih 350—400 delavcev. Ob času pa, ko je bil izdan letak (sedmi teden stavke) je delalo okoli 220 delavcev, a v stavki je bilo okoli 250—280 delavcev. Od teh 160 novih je največji del neorganiziranih in ti so tudi še danes neorganizirani. Oni, ki pa so bili organizirani, so pa po večini iz Madžarske in Nem. Avstrije. Kar je bilo pa domačih, so bili organizirani pri pododboru »Tri ključ« (Nezavisni). Ti so imeli knjižice Saveza metalnih (kov.) radnika ali znamke so imeli ulepljene od omenjenega pododboru in po teh znamkah so se razlikovali; teh je bilo 25—30. Zapazil jih je sodrug Nagy Andria, koji je kot blagajnik obnovljene podružnice S. M. K. R. J. obnavljaj članstvo.

Kar se tiče razcepa v tej stavki stoji stvar sledeče:

Uprava tovarne je razglasila, da mora vsled pomanjkanja naročil začasno odpustiti nekaj delavcev. Opuščenim pa ne bo izdala delavskih knjižic, (ako tega sami ne bodo zahtevali), ker jih bo zaposlila takoj, čim dobi podjetje zopet naročila. Po tej objavi je nastalo

med delavci vznemirjenje in nezavisni so proglasili štrajk in to še prej, predno se je z redukcijo faktično pričelo. Takoj ob izbruhu stavke je ostalo v tovarni okoli 45 mesečarjev (oni, ki dobivajo mesečno plačo) in okoli 80 dnevničarjev, skupaj okoli 120 delavcev.

Razcep v štrajku je bila posledica, ker se je tovarni posrečilo razdvojiti delavce v mesečarje in dnevničarje. — Mesečarji so se morali obvezati, da ako bočejo priti v to (priviligrano) kategorijo se morajo obvezati, da bodo v službi stavke delali. Ker so tako izjavo podpisali, je nastalo med delavci silno nerazpoloženje napram njim. To nezadovoljstvo je pa povečal še tedanji predsednik »nezavisnih« Romeo Wenisch, ki je zagovarjal mesečarje in je naposled tudi sam postal mesečar. To je bil neposreden vzrok razcepa; a stvaren razlog je bil pa v tem, ker so vsi uvidevni delavci uvideli, da štrajk v tem slučaju, ko je tovarna zmanjševala obrat, ni pravo bojno sredstvo.

Štrajk je bil voden v interesu delodajalca. To potrjuje dejstvo, da je tovarna po 11 tednih stavke sprejela vse delavce nazaj v službo seveda brez vsakega poboljšanja in v tem se najbolj vidi, da smo imeli mi prav, ko smo v plakatu, ki smo ga izdali sedmi teden stavke, rekli, da je štrajk brezkoristen.

Ta izjava je bila napisana v našem madžarskem jeziku, je prevedena in naše besede so zapisane, katere podpisujemo:

Člani komiteja:

Jeney Istvan I. r. Tonko Bela I. r.
Nagy Andria I. r.

Op. uredništva. Ta izjava je pisana v originalu v madžarsčini in je shranjena v tajništvu Strok. komisije za Slovenijo.

Ze sama ta izjava je dovolj, da obsodi vsak pošten človek najostreje sredstva, ki se jih poslužujejo »nezavisni« v boju proti našim organizacijam. Prihodnjič bomo pa priobčili še zapisnik, ki ga je podpisala preiskovalna komisija G. R. S. J.; zapisnik komisije G. R. S. J. je obširnejši, sestavljen je strokovnjaško in udarja nezavisnim za vedno pečat sramote na čelo. Citateli naj shranijo to številko »Delavca«, da bodo imeli s prihodnjo skupaj celotno poročilo o tej poniževalni aferi.

Krah Svetek - Golmajer - Jeramove politike.

Pod tem podnaslovom prinaša zadna »Strokovna Borba« dopis, podpisan od kovinarja z Jesenic. V tem dopisu je cela vrsta trditev, ki so popolnoma netočne in katere ne bo težko ovreči:

I.

Dopisnik pravi: »Osrednje društvo kovinarjev in Strokovna komisija, mesto, da bi aktivno podpirala mezdni boj, sta se lepo pustila vleči za nos od Kranjske industrijske družbe cele tri mesece«.

že blizu cilja in uživamo, skušajoč podvojiti naše napore, že vse slasti doseženega. Brez te samoprevare, brez vere v skorajšnjo zmago dobre stvari, bi se marsikaj ne bilo moglo doseči, kar dejansko posedujemo. V prvi dobi velikih gibanj, ko so vsa pota še zaprta, ko izgleda, da je vsak napredek nemogoč, bi se izgubilo brez te vere vsako navdušenje v pesku. Zato ima vsako gibanje svojo dobo kipenja in vrvenja, v koji opaja upanje na končno zmago vse glave, ki zamišlja vse načrte drzneje in ki hoče v naskoku preko vseh ovir. — V veselem razpoloženju in pričakovanju neposredno predstoječe zmage, — se ne pazi dovolj na svetohlinske obraze izdajalskih spremeljvalcev gibanja; agenti provokaterji veljajo za junake, medtem ko se vodijo z dobro mišljenimi nasveti treznejših glav ogorčené borbe. Toda končno se razbije to vihravo, zmage pijano gibanje ob železih zakonih ekonomske nujnosti. Iz boja izide ojačena reakcija, ki pogazi o slepi maščevalnosti vse, kar se ji stavi na pot.

S temi besedami je pisatelj bistvo spora in njegov nadaljni potek dobro označil. Da bomo obe smeri označili, citirajmo polemike iz takratnega časopisa. Leta 1882 piše radikalni voditelj

Poglejmo, če je ta trditev resnična. Da ne bo nepotrebnega govoričenja, bomo navedli kar vse dogodke, ki so se v tem času vršili:

Dne 23. maja smo vložili spomenico. Ker na spomenico nismo dobili odgovora so odšli zaupniki k vodstvu tovarne in so zahtevali odgovor. Odgovor so dobili, da delavskim željam ni mogoče ugoditi, povrh so se pa še zgovarjali, da je g. gen. ravnatelj odsoten.

Dne 10. junija je bil zaradi tega sklican velik protestni shod, na katerem se je sklenilo, naj Osred. društvo še enkrat urgira.

Takoj isti dan (10. junija) je odposlala centrala dopis ravnateljstvu z zahtevo, naj se razpišejo pogajanja.

Dne 14. junija je dobila centrala odgovor, v katerem je vodstvo tovarne reklo, da zahtevam ne more ugoditi vsled slabe konjunktore. To pismo je bilo priobčeno v 25. šte. »Delavca« z dne 21. junija.

Dne 24. junija je bila sklicana na Jesenice konferenca vseh obratnih zaupnikov iz vseh treh tovaren, katera je imela določiti nadaljno taktiko z ozirom na odklonilni odgovor vodstva tovarne.

Na tej konferenci je bilo sklenjeno, da se počaka povrnitve g. gen. ravnatelja, med tem časom je pa treba vse pripraviti za ostrejši boj. (Glej poročilo o tej konferenci v 26. šte. »Delavca« z dne 28. junija).

Takoj po tej konferenci je pričela centrala z vso intenzivnostjo pripravljati ostrejšo akcijo. Na Jesenice je bil odposlan centr. tajnik, da akcijo na lieu mesta pripravi. Istočasno je pa sporočila centrala celo zadevo Inšpekciji dela.

Dne 2. julija je poslala centrala dopis Inšpekcije dela, v katerem je sporočila položaj na Jesenicah in zahtevala intervencijo.

Dne 7. julija so bila od strani Insp. dela razpisana pogajanja, morala so se pa preložiti vsled odpotovanja g. gen. ravnatelja.

Dne 12. julija so bila razpisana ponovna pogajanja, ki so se potem vršila.

Kaj vidimo iz teh z natančnimi datumi podprtimi navedbami?

1. Vidimo, da je centrala cel ta čas s polno paro delovala na to, da pride do pogajanj in se pripravljala na morebiten boj.

2. Vidimo, da K. I. D. centrale ni vodila za nos, temveč, da se je centrala točno zavedala položaja, in da je ukrenila vse korake v sporazumu z delavskimi zaupniki.

3. Vidimo, da je centrala na vso moč delala proti zavlačevanju razprave, in da ni niti najmanj kriva, če zadeva ni bila že v dveh ali treh tednih rešena.

4. Vidimo, da je trditev dopisnika o treh mesečnih zavlačevanjih tudi netočna, ker so bile zahteve vložene koncem maja, razprava se je pa vršila začetkom julija, tako, da je le en cel mesec (junij) presledka.

Jožef Penkert v svojem časopisu Zukunft: Da nas ne bo nihče krivo razumel, moramo v naprej povedati, da gre danes v glavnem zato, da se od vladujočih razredov ne zahteva več reforme in seveda tudi ne splošna in enaka volilna pravica. — V drugem članku se zopet piše: Kaj vam koristijo inspektorji dela? Kaj nam koristijo določbe o delavnem času?

Ako bodo imeli delavci organizacijo, ki bo v stanu odstraniti te krivice, bodo tudi v stanu kapitalistično proizvodnjo docela odstraniti. To mora biti naš edini program.

Glasilu zmernih »Wahrheit« pa je pisalo 6. januarja 1882:

Tudi mi pomena strokov. organizacij ne precenjujemo. Tudi mi jih ne smatramo za sredstvo, ki bo rešilo socialno vprašanje. A mi smo mnenja, da smo danes še zelo daleč od te rešitve. Zato se mora nekaj ukreniti, da se olajša delavstvu tudi trenutno položaj. — Delavstvo je bilo v začetku 80 let v veliki večini v taboru radikalne struje.

Pod vplivom brutalnega postopanja vlade in anarhistične inozemske časopisne propagande je postajala teroristična smer med radikali vedno močnejša. Samo razširjanje časopisne propagande se je kaznovalo z večletnimi

II.

Dopisnik trdi, da je s. Svek stavljal predlog, naj se počaka s pogajanja do 18. avgusta. In pravi, da so vsled tega zaupniki razbili pogajanja, nakar so zaupniki sami odšli k ravnatelju, ter so dosegli 20% povišanje temeljne plače in to od 1. junija naprej.

Kdor je pričel uvodnik v zadnji šte. »Delavca«, temu ne bo treba pripovedovati, da je ta trditev laž in sicer prav kramarska laž.

Ni res, da so zaupniki razbili pogajanja, temveč je resnica, da smo morali na pogajanjih zelo hiteti, ker je g. inšp. dela imel odpotovati še tisto popoldne k neki drugi mezdni razpravi na Bled. Res je, da so bila pogajanja vsled te naglice več ali manj nezaključena, pač pa je bil dosežen 20% povišek že na teh pogajanjih. Pač pa je s. Svek izjavil, da teh pogojev in tega povišanja ni mogoče prej končno veljavno sprejeti, dokler članstvo cele zadeve ne odobri.

V ta namen je bilo z zaupniki dogovorjeno, da se bo vršila v nedeljo 22. t. m. plenarna konferenca vseh zaupnikov iz vseh treh tovaren, kjer se bomo izčrpno posvetovali o tej zadevi in tudi izdelali predlog, ki bo šel potem na glasovanje vsega članstva.

III.

Shod, ki se je vršil na večer dneva razprave na Jesenicah za zastopnike centrale ni mogel biti merodajen zato, ker:

1. je bil shod javen in so bili na njem tudi ljudje, ki niso udeleženi v kovinarski organizaciji, temveč je bilo navzočih mnogo ljudi, ki niti v tovarni ne delajo.

2. Za tako važno odločitev ni dovolj, če se vrši shod le na Jesenicah, temveč se mora vršiti tudi na Javorniku in Dobravi, kajti tudi tamkajšnji člani imajo pravico soodločevanja.

Mislimo, da smo z vsemi temi podatki do zadnje vrstice razbili laži, ki jih je nagromadil dopisnik »Str. Borbe«.

Treba je še dostaviti, da ima cel dopis čisto druge razloge, ki izhajajo iz politične mrznje. Da je to resnica, se vidi že iz tega, ker v dopisu napada tudi sodr. Jerama, ki je na celi zadevi nedolžen, kot sv. Alojzij, kajti on niti pri razpravi ni bil navzoč in je bil tiste dni z Jesenic — sploh odsoten.

V članku, ki ga bomo priobčili v prihodnji številki »Delavca« bomo pa dokazali, ne le, da je kovinarska centrala postopala povsem pravilno, temveč bomo dokazali, da so bili med celim gibanjem na delu elementi, ki so hoteli ustvariti Subotico št. II.

Nižvredna vojska.

Naše organizacije so vojska, od katere pričakujemo, da se bo za naše pravice zmagovito borila

Sovražnik, — kapitalistična politična in gospodarska organizacija — je močan in drži trdno skupaj. Mi bi radi,

kaznimi. Delavstvo je začelo odgovarjati z atentati, vlada pa je odgovarjala z vedno hujšimi preganjanji.

Leta 1884 je bil proglašen nad Dunajem in važnejšim nižjeavstrijskimi mesti preki sod.

Istega leta je vlada radikalno časopisje ustavila.

Med prvimi, ki je zbežal v težkih časih, ki so sedaj sledili v inozemstvo, je bil Jožef Penkert, voditelj radikalcev.

V novembru 1884. je bilo obsojenih samo na Dunaju 18 obtožencev na 105 let kazni. Enako se je preganjalo delavstvo v Pragi, Gradcu in drugih mestih.

Prí tem se ni delalo razlike med radikali in zmernimi: reakcija se je obračala enakomerno proti obema strujama, proti delavskemu pokretu kot takemu. Tudi zmernim se ni bilo več mogoče boriti za socialistična načela. Zato so leta 1885 svoj list »Wahrheit« ustavili. Tako je izgledalo, da je reakcija popolnoma zmagala. V tej težki preizkušnji se je pripravljalo vstajenje. Že od leta 1886 naprej je nastopalo delavstvo pri skupnih nastopih zopet skupno. S tem se je počasi zopet zavedlo svoje skupnosti.

Odločilno pa je povspešil ta razvoj Viktor Adler, ki je začel izdajati l. 1886

Podlistek.

Postanek in razvoj strokovnih organizacij v Avstriji.

(Po Julij. Deutschevi knjigi Geschichte der österreichischen Gewerkschaftsbewegung, sestavil F. U.)

(Dalje.)

V Nemčiji je sprejel parlament v tej dobi izjemni zakon proti socialistom. Tudi avstrijska vlada je začela vse hujše preganjati delavsko gibanje. Večji del delavstva je skušal odgovoriti na represalije vlade z radikalnim protiudarci: ta struja se je imenovala radikalna.

Majhnina pa je sodila, da je delavstvo za tak boj preslabo, zato je nasvetovala previdnejšo taktiko; ta struja se je imenovala zmerna! Med obema strujama je prišlo do razkola. O tem razkolu piše pisatelj, na kojega se v svojih izvajanjih naslanja, da človeški naravi je psihološko prirodno utemeljeno, da sanja najraje o tem, kar se da najhitreje doseči. In čim hitreje, čim bolj trnjeva je pot, tembolj zapeljivo se sveti in vabi cilj. V mislih in dejanjih vse ovirajo, niti da smo

da bi bile tudi naše organizacije velika in močna armada, ne pa ničvredna vojska, sestavljena iz številnih, a puhloglavih, za vsak enoten nastop nespособnih kričočev. Take junake bo pogonal sovražnik z mokrimi cunjami, pa naj si bo njihov pogum na jeziku še tako velik.

Povedal vam bom primer, da boste jasno videli in čutili, kakšna vojska je ničvredna vojska, — tak primer, da ga boste vi, ki ste bili vojaki, takoj razumeli.

Mislite si, da stoji proti vam cel sovražni polk, in da ste vi polk, ki se mu upira. Vi ste razdeljeni na kompanije, — ena je iz Celja, ena iz Maribora in ena iz Ljubljane, — ena morda iz Meziške doline ena pa z Jesenic. Vse te kompanije imajo svoja posebna vodstva. Cel polk pa si je izbral svoje skupno vodstvo.

Mislite si, da je sovražnik napadel in da je dalo vaše skupno vodstvo, ki ima pregled čez vso bojno polje, ki ga posamezne kompanije ne pregledajo, — navodilo, kje morajo stati v boju posamezne kompanije.

In če bi tako povelje prišlo, pa bi se našel en pameten kompanijski poveljnik in bi rekel: mi bomo delali, kakor se bo zdelo to po naši glavi prav. Ni prav, da bi si dali mi od koga ukazovati.

Vodstvo take vojske bi moralo reči: to je ničvreden kompanijski poveljnik, in če hočemo biti mi bojasposobna armada, ne pa ničvredna tolpa, se morajo taki pojavi nehati.

In če bi na to dotični kompanijski poveljnik dejal: pa mi svoje kompanijske komandante sami volimo, bi mu mi odgovorili: Dobro, to je pri nas upejano. A kdor je izvoljen, se mora obnašati tako, da je kot del skupne vojske mogoč.

Ako dela po svojem, — potem njegova kompanija skupni vojski nič ne koristi, ampak ji prej škoduje. Mi vsi skupaj bi bili v tem slučaju ničvredna vojska in vse naše delo bi bilo igrača. Če se tako igračkanje v prazen nič razblini, kaj zato? Potem vsaj ne bomo varali toliko poštenih in požrtvovalnih mož, ki gradijo z naporom vseh sil, misleč, da gradijo armado.

Vi si lahko volite podpoveljnike. S tistim trenutkom pa, ko ti podpoveljniki mislijo, da smejo zato v borbi tudi docela po svojem delati, smo raztrgali vsako skupnost za skupen nastop.

S tistim trenutkom je postala beseda: Proletarci vseh dežel združite se, velikanska laž, ki bi morala takoj izginiti iz vseh naših zastav in manifesta-cijskih tabel.

Kdor ne vidi preko mariborskega, celjskega, kurjevaškega in ne vem še kakšnega zvonika niti cele Slovenije, ta naj ne nosi v svojih demagoških in laž-njivih ustih besede o združitvi proletariata vsega sveta.

Mi še preko te prve vojne faze nismo. Enkrat se pojavi ta vse razdi-

rajoči duh v mariborski delavnici, potem se pojavi v Celju, potem se pojavi zopet kje drugje. Taki duhovi zbirajo svoje prijatelje in pravijo:

Oni iz Kurje vasi nam ne bodo komandirali, nam, ki smo vendar iz Pa-sje vasi.

Tisti, ki tako pravijo, imajo pri tem svoj jaz pred dušo. Svoj jaz, ki bi mu nihče ničesar ne hotel, ako bi ta jaz ne služil samemu sebi vedno s tem, da dela iz naše vojske — ničvredno vojsko.

Tu gre za vse. Za načelo, ali se tako sme delati, ali se tako ne sme delati. Ako se more na ta način delati, potem smo zgubili vse. Ako se temu odločno zoperstavimo, smo zgubili tudi mnogo, — nismo pa postali ničvredna vojska z ničvrednimi poveljniki, ki še ni nikjer in nikoli zmagala. Prosim soderuge Celjane, naj o tem razmišljajo.

Filip Uratnik.

Načelo javnosti.

Ni vse zlato, kar se sveti. Tako je tudi z načelom javnosti. Včasih je to načelo dobro, včasih pa vodi do dejanj, ki jih more zagrešiti le popolnoma neresen človek, ali pa odkrit izdajalec.

Pokrajinska politična organizacija svoje člane redno objavlja. To je v toliko dobro, da so s tem na občinih zborih kake nepravilnosti otežkočene. Vendar je vprašanje, ali se tega ne da tudi z drugimi garancijami prav tako doseči. Na drugi strani je pa to v toliko slabo, da obveščamo s tem nasprotno stranke sproti, kje naše sile naraščajo in kje pojenjujejo.

Ako bi uvedli ta sistem tudi za strokovne organizacije, bi nam to tako škodovalo, da bi mogli imenovati to naravnost izdajstvo. Zveza industrijev bi nam bila za take izkaze iz lahko umljivih razlogov zelo hvaležna, ker bi ji sproti pravili, kje nas naj udari in kakšni so bili učinki njenih udarcev.

Zato je treba v interesu gibanja vedno skrbno pretehtati, kaj spada v široko javnost in kaj ne. Kar v široko javnost ne spada, to je treba obravnavati pred organizatoričnimi instanca-

mi, ki so za obravnavanje takih stvari določene.

Tako smo v delavskem pokretu vedno delali in tako bo delal vsak človek, ki nosi zavest odgovornosti tudi v bodoče.

Pisec teh vrst ne stoji na tem stališču iz osebnih razlogov. Radi njegove osebe bi lahko bila knjiga njegovega dejanja in nehanja do zadnje vrstice odprta, ne more pa biti vedno v interesu pokreta, ako bi bila. Ta knjiga je tistim, ki jih je proletariat izvolil, da vanjo pogledajo tudi do zadnje vrstice odprta in to mora biti dosti. Le vsakemu ni odprta — zato ne more priti vsa v časopisje, ki ga čitajo, pa če tudi je naše, tudi sovražniki.

Kakor je včasih zločin spravlati v javnost brez premisleka organizacijske tajnosti, tako je zločin, ako se piše o osebnih vprašanjih tako, kakor dela to del našega časopisja na desni in na levi.

To je velik razlog, da gre danes vse narazen.

Predno se je stvar pred kompetentnim forumom vsestransko pojasnila, se sme danes ljudi napadati. Izmišljene trditve smejo v liste, opisi dogodkov, kakor jih vidi en človek, ki pa še v resnici čisto drugačni, — smejo danes begati članstvo in izpodkopavati zaupanje, ki je bilo še vedno temelj organizacijam.

Kdo povrne potem tem ljudem storjeno krivico, ako se izkaže vse to za neresnično? Kdo postavi v organizacije zopet zaupanje? Tudi kar se osebnih stvari tiče, je treba previdnosti. — Treba je najprej sodbe, potem obsodbe.

Naša brezpogojna javnost pa prinaša najprej obsodbo, — češ za sodbo je še vedno dovolj časa, tudi ko je človek že mrtev. Tudi tega novega evangelija ne priznavamo. Nobenega lopova ne čutimo potrebe braniti in obsodili ga bomo, in če treba tudi javno v časopisju.

Vendar bo za nas tudi v tem oziru — interes organizacije merodajen.

Načelo javnosti — mora biti omejeno po vrhovnem načelu interesa organizacije.

Naše organizacije.

Kovinarska stroka.

Guštanj. V naši jeklarni so se zaključila v ponedeljek dne 23. julija mezdna pogajanja med delavstvom in ravnateljstvom tovarne. Dosegle so se približno tiste plače, kakor veljajo po zaključanju zadnjih pogajanj na Jesenicah. Napram dosedanjim plačam znaša povisek povprečno od 8 do 10 odstotkov. Pogajanj se je udeležili zastopnik Osred. društva kovinarjev, delavski zaupniki in ravnatelj tovarne ing. Lorberan.

Muta. Dne 19. t. m. se je s tukajšno železarno zaključila mezdna razprava s sledečim zaključkom: Od zahtevanih 25 odstotkov se je doseglo 15 odstotno

povišanje in sicer od skupne svote, ki jo tovarna izplačuje na mezdah. To zvišanje velja od 1. maja t. l. Kolektivna pogodba, ki je bila sklenjena dne 3. januarja t. l. ostane še nadalje v veljavi. — Opozarjamo delavstvo te železarne, da se zaveda položaja, v kojem se nahaja, ter se v drugč bolj pripravljaj, in da išče krivca tam kjer je, ne pa tam, kjer ga ni.

Živilska stroka.

Izjava. Odbor »Osrednjega društva živilskih delavcev in sorod. strok« v Ljubljani izjavlja na razne govorce v in izven pokreta stoječih ljudi, da je

svoj časopis »Gleichheit«. Ta časopis je zavzel od vsega početka posredovalno smer in je pripravil kongres v Hainfeldu. Ta kongres je vpostavil leta 1888 enotnost delavskega pokreta v Avstriji.

Izmodreno po težkih izkušnjah in po skoro 20 letnih medsebojnih bojih, je stopilo po letu 1888 delavsko gibanje v Avstriji v svojo moško dobo.

Razvoj strokovnih organizacij v tej dobi.

Dobo, ki smo jo ravnokar opisali, bi zamogli imenovati mladostno dobo strokovnih organizacij. Že v prejšnjih poglavjih smo skušali vreči nekaj luči na delo strokovnih organizacij te dobe. — Preostala nam je le še naloga, da podamo pregled čez obseg neorganizacijske oblike strokovnih organizacij tega razdobja.

Povedali smo, da so imele vse stroke že pred letom 1867 svoje strokovne organizacije. Ker pa do tega leta ni bilo prave društvene svobode, so se zbirale te sile kakor podzemeljske reke. Te reke so pridrele z novim društvenim zakonom, z enim mahom na plan.

Najboljšo strokovno organizacijo so imeli že takrat tiskarji. Oni so imeli leta 1868 svoj prvi kongres na Dunaju, ki je sklenil, da se združijo v posameznih krajih strokovna društva v enotno osrednje društvo. Vlada pa tega ni do-

volila. Na Dunaju se je izvedla drugače prepovedana centralizacija strokovnega gibanja na ta način, da se je ustanovila v okviru delavskega izobraževalnega društva strokovna sekcija, h koji so pristopili zaupniki dunajskih strokovnih društev.

Ta strokovna sekcija je bila nekaka strokovna komisija za dunajsko strokovno gibanje. V prvi dobi po letu 1866 so bila mezdna gibanja izredno živahna. Stavke so bile na dnevnem redu.

Že poglavji o gospodarskem in političnem razvoju tiste dobe nam pojasnjujejo, zakaj je moralo biti tako.

Proti prepogostim stavkam je moral zavzeti stališče celo »Volkswille«, ki piše 6. maja 1871: Stavke se množijo v najnovejšem času na način, ki nas navdaja s skrbjo. Navadno niso niti najmanj organizirane in se začenejo brez vsakega načrta. Mezdne in delovne razmere so povsod težke. Toda delavci naj vedno pomislijo, v koliko morejo vzdržati. Če izbruhnje toliko, mnogokrat velikih stavk na enkrat, je popolnoma nemogoče vse podpirati in stavke se morajo deloma ponesrečiti.

Taki opomini pa niso bogvekaj koristili.

O zunanji moči organizacij prinaša Delavski koledar iz leta 1873 sledeče podatke:

Bilo je	delavskih društev*	članov
Na Dunaju	51	35.368
Na Nižje Avstrijskem	28	4.616
Na Zgor. Avstrijskem	7	922
Šlezkem	7	760
Solnograškem	6	469
Štajerskem	37	9.848
Koroškem	14	1.156
Kranjskem	6	468
Tirolskem	5	356
Češkem	36	11.707
Moravskem	21	4.646
Ogerskem in Hrvatskem	18	9739
Galiciji	1	200
Skupaj	237	80.309

V drugi polovici sedemdesetih let so začela izdajati posamezna strokovna društva svoja glasila, ki pa so bila vsa zelo majhna in ki so se težko borila za gospodarsko ravnotežje, ko je nastopila po letu 1885 reakcija s silo proti socialističnemu gibanju, se je mnogo strokovnih organizacij razšlo, ali pa je začasno ustavilo svoje delovanje.

Nova doba.

Z devetdesetimi leti se začeneja za ves delavski pokret nova doba.

Zedinjenje avstrijskega proletariata.

* ne samo strokovnih!

namreč s. Izidor Štern radi neposlušnosti odpustil iz službe osrednjega tajnika Ivo Meznariča, da so neosnovane, pač pa je resnica, da je s. Meznarič s svojim dopisom z dne 26. junija t. l. sam odpovedal svojevoljno službo. Vse dosedaj krožeče vesti o odpustu tajnika so torej neresnične in tendenciozne ter imajo namen škodovati ugledu organizacije in osebi dosedanjega tajnika s. Meznariča. Vsako nadaljne kroženje takih in podobnih vesti bomo ostro obsodili ter iskali zadoščenja pri mestu, ki je za take stvari merodajno. — V Ljubljani, dne 17. julija 1923. — Izidor Štern s. r., t. č. predsednik.

Odgovor na demagogijo »Strokovne Borbe«. »Strokovna borba« z dne 15. julija t. l. je prinesla člančič o živilski stroki in živilski organizaciji, ki je včlanjena pri Strokovni komisiji. V tem člančiču, ki je objavljen pod posebno rubriko (zakaj pri »Strokovni borbi« imajo tisti, ki najbolj kriče, svoje rubrike), brca pisec in ga boli, ker je živilska organizacija dospela na »rob propada«. Ni mu všeč posebno podružnica ljubljanskih pek. pomočnikov, zato se mu je zdelo potrebno, da zlije svoj žolč in svojo gnojnico na bivše funkcionarje: ss. Kratochwila, Kovača itd. Ne zdi se nam potrebno, da bi se pečali z demagogijami pisca članka in klavernega dopisnika »Strokovne borbe« ker zato nimamo niti časa, niti ne čutimo potrebe, prepirati se z vsakim, ki komaj vidi čez domač plot ali ograjo in se mu zdi delavsko gibanje nekaj, kar je delavstvu v kratek čas in zabavo in izjavljamo zato, da tudi vnaprej ne bomo reagirali na neokusna in otroška izvajanja. Vprašamo pisca le eno: Ali je že kedaj poskusil sodelovati pri stavbi delavskega gibanja, in kaj je ustvaril tako velikega, da si upa stopati pred stare borce, pri pokretu pekovskih pomočnikov? Mi na to vprašanje že imamo odgovor: »Lahko je za narod umreti. (reci kričati), a mnogo težje je za narod delati« izrek, po katerem se morajo in se tudi ravnajo vsi tisti, ki delajo na pozitivnem polju in zavračajo vsako negativno delo. Delavstvu bi priporočali, da tem demagogom ne naseda in gre po svoji začrtani poti. — K. Kratochwil, Anton Kovač.

Stavkokazi pekovske stavke v Mariboru. Pri zadnjem mezdnem boju mariborskih pekovskih pomočnikov se je izkazalo, da je še mnogo pomočnikov, ki se ne zavedajo svojih razrednih dolžnosti in se v trenutku, ko se organizirano delavstvo bori za večji košček kruha, prodajo zavedno ali nezavedno in padejo delavstvu v hrbet. Tisti, ki se teh zločinov zavedajo, dobro vedo, da jih bodo kapitalisti izgrabili, in da delajo pod minimalnimi delavnimi pogoji in delajo delavstvu s svojim stavkokazenjem ogromno škodo ter s tem izdajajo interese delavstva. — Da proletariat in organizirano živilsko delavstvo izve imena dotičnih stavkokazov, ki so grešili proti delavstvu in kršili delav-

ukinjenje protisocialističnih zakonov v Nemčiji (1890), obnovitev internacionale (1889) so trije veliki mejniki, ki stojijo na pragu te dobe.

Težke skušne so proletariat izmodrile. Za novo dobo je značilno to, da skuša zbrati proletariat vse svoje sile, da jih uveljavlja pri vsaki priliki. — da pa se pri tem ne spušča labkomiselno v nepretrgan boj na življenje in smrt z močnejšim nasprotnikom, kakoršen ej v normalnih razmerah država.

To so poleg vedno večje industrijalizacije razlogi, ki so omogočili v tej dobi nagel razmah strokovnih organizacij, razvoj, ki je razviden najbolje iz tabel, ki jih bomo tej zgodovinski sliki priložili.

V začetku 90 let sklicujejo vse stroke svoje kongrese na Dunaj, kar je prvi korak za centralizacijo osrednjih društev.

Leta 1892 je dobilo strokovno gibanje v Provizorični komisiji avstrijskih strokovnih društev enotno vodstvo. Ta komisija se je izvolila na konferenci dunajskih strokovnih organizacij, v kojih je bilo takrat dve tretini vsega v Avstriji strokovno organiziranega delavstva. (Dunajske organizacije so imele leta 1892 — 20.202 člana, vse ostale pa 11.320.)

sko solidarnost, jih objavljamo v naslednjih vrsticah, kakor sledi: Ivan Stiplošek, Jakob Ploj, Josip Zinko, Josip Ludvik, Anton Lorber, Franc Gajšek, Jurij Košar, Josip Lešnik, Fran Zavec, Franc Mugl. Vs imenovani so pekovski pomočniki. Priporočali bi vsem našim podružnicam, da si ta imena zabeležijo, da jim bo omogočena kontrola teh protidelavskih, izdajalskih elementov. Na teh ljudeh leži krivda, da se je zadajava stavka pekovskih pomočnikov v Mariboru tako ponesrečila!

Usnjarska stroka.

Vsem podružnicam Osrednjega društva usnarjev v Mariboru! Na občnem zboru dne 29. aprila tega leta so delegati uvideli potrebo, ter glasovali zato, da se zvišajo s 1. julijem prispevki. S druge in sodruziče opozarjamo, da se povišku prispevkov ne bodo protivili, ter da se ozirajo na druge stroke, ki imajo že nad leto dni takšne in še višje prispevke. Po drugi strani se ozirajte na potrebo, da osrednje društvo z dosedanji prispevki ne bi moglo izhajati, ter bi se poslovanje posameznih podružnic, kakor tudi centrale moralo ukiniti. Ozirajte se radi tega tudi na potrebo obstoja organizacije, ker brez nje ne bo napredoval delavski razred. Povišek znaša I. razred od Din 1.50 na Din 3.—; II. razred od Din 2.— na Din 4.—; III. razred od Din 2.50 na Din 5.—. Za ženske in mladoletne se je ustanovil nov razred, ki ima prispevek Din 2.—. Prestopanje iz višjega razreda v nižji razred ni dopustno.

Obračunale so podružnice v mesecu juniju: Podružnica usnarjev v Ljubljani za mesece januar, februar, marec in april Din 1058.85; podruž. usnj. Maribor za april Din 994.25; podruž. usnj. Mariberg za april in maj Din 42.—; podruž. usnj. Slovenjgradec za maj Din 139.50.

Zahvala. Podpisani se zahvaljujem vsem sodrugom in sodružicam tovarne »Petovica« za nabrani znesek Din 157.— ki sem ga prejel v času moje bolezni. — Josip Šilc.

Zahvala. Podpisani se zahvaljujem vsem sodrugom in sodružicam tovarne »Petovica« za nabrani znesek Din 158.— katerega sem prejel v času moje bolezni. — Anton Talan.

Zahvala. Podpisana se zahvaljujem vsem sodrugom in sodružicam tovarne »Petovica« za nabrani znesek Din 115.75, katerega sem sprejela v času moje bolezni. — Marija Šegula.

Rudarska stroka.

Sklepi načelstva. Načelstvo Unije slov. rudarjev opozarja vse svoje člane, da so se s 1. julijem 1923 povišali tedenski prispevki, na podlagi sklepov članstva posameznih podružnic, na svojih zborovanjih in sicer se prispevki povišajo: I. razred od sedanjih 2.25 na Din 3.50 tedensko; II. razred od sedanjih 1.25 na Din 2.50 tedensko; III. razred ostane tako, kakor je bil dosedaj 20 par tedensko. Uveden je tudi prostovoljni razred za člane, ki hočejo plačati prostovoljno tedenski prispevek 5 Din. Isti dobi potem 10 Din stavkovne podpore dnevno po plačanih 52 tedenskih prispevkih. Pristopina se poviša od dosedanjih 5 na 10 Din. Na podlagi povišanih prispevkov se povišajo tudi davjatve, ta povišek pa stopi v veljavo 1. I. 1924, in sicer po sledečem ključu: 1. **Stavkovna podpora.** Za člane I. razr. sedanjih 5 Din na 7 Din dnevno. Za člane II. razr. sedanjih 4 Din na 5 Din dnevno. Poleg tega dobe poročeni člani I. razr. za vsacega otroka pod 14. letom namesto dosedanjih 50 par 1 Din dnevno po vplačanih 52 tedenskih prispevkih. 2. **Brezposelna podpora.** Za člane I. razr. po vplačanih 52 ted. prispevkih od sedanjih 3 Din na 4 Din dnevno. Za člane I. razr. po vplačanih 156 ted. prispevkih od sedanjih 4 Din na 6 Din dnevno. Za člane I. razr. po vplačanih 260 ted. prispevkih od sedanjih 5 Din na 8 Din dnevno. Za člane II. razr. po vplačanih 52 ted. prispevkih od sedanjih 1.60 Din na 2 Din dnevno. Bolniška podpora je odpadla z dnem 1. aprila 1923, ter so se uvedle proste znamke za neomejen čas bolezni. 3. **Potovalna podpora.** Za člane I. razr. po vplačanih 52 tedenskih prispevkih od sedanjih 2 Din na 4 Din dnevno. 4. **Pogrebna podpora.**

Za člane vseh treh razr. po vplačanih 52 tedenskih prispevkih znaša 50 Din. Za člane vseh treh razredov po vplačanih 156 tedenskih prispevkih znaša 75 Din. Za člane vseh treh razr. po vplačanih 260 tedenskih prispevkih znaša 100 Din. Za člane vseh treh razr. po vplačanih 520 tedenskih prispevkih znaša 125 Din. **Razdelba prispevkov.** Od vsacega tedenskega prispevka I. in II. razr. ostane podružnicam za vzdrževanje lista »Delavec« in upravo podružničnega vodstva 1 Din, odškodnina blagajnikom 2 para. Preostanek se odračuna v celoti na centralo, ki mora odplačati od tedenskega prispevka: na rezervni fond 50 par, (dosedaj 30 par). Rezervni fond je izključno določen le za stavkovno podporo. — Kvoto Strokovni komisiji za Slovenijo v Ljubljani 25 para (dosedaj 12½ par). Preostanek od prispevka uporabi centrala za izpalčilo brezposelne, potovalne in pogrebne podpore, za vzdrževanje

Unijske uprave in širjenje agitacije! — Sodrug! Te sklepe ste sami sprejeli in vaša dolžnost je, da jih tudi dosledno izvajate.

Kemična stroka.

Opomba izletnega odbora. Vsak izletnik, ki se udeleži zleta na Triglav, naj vzame s seboj močne, kovane čevlje, kovano palico, za dva dni prehrane, toplo suknjo ali kaj podobnega; na vsakih pet oseb pa naj se vzame svetiljko oz. luč, ki naj bo dobro zavarovana proti vetru.

Vestnik „Svobode“.

Javornik. Redni občni zbor podružnice »Svobode« na Javorniku se bo vršil v nedeljo dne 5. avgusta ob 9. dopoldne v telovadnici pri Lovro Noču na Javorniku. Dolžnost vsakega člana je, da se občnega zbora gotovo udeleži.

Razgled po svetu.

Tedenski pregled.

Ljubljana, 24. julija 1923.

Imeli smo že priliko, da smo na tem mestu govorili o socialističnem pokretu na Japonskem, ki se je začel razveseljivo razvijati. Kakor je znano, uživajo ravno delavski sloji Japonske nerajno malo človečanskih pravic in nikjer ni vladni pritisk tako brezobziren in samovoljen, kakor na Japonskem. Japonski (kakor tudi kitajski) delavec, ki je znan pod imenom »kuh« je prešel že v pregovor. Ko je japonska vlada začela voditi borbo proti socializmu, je napravila usodno napako. Ruski sovjeti so marljivo opazovali razvoj dogodkov na Japonskem in pošiljali svoje odposlance tjakaj, in tako je bila japonska vlada postavljena pred dovršeno dejstvo — boljševiško zaroto.

Boljševiško gibanje so pokrenili vseučiliški profesorji. Mimogrede omenjamo značilnost, da zadnje čase prevratni pokreti ne izhajajo iz ljudskih slojev, temveč izvirajo s strani — profesorjev. — Predsednik revolucionarne vlade na Bolgarskem je — vseučiliški profesor. Kakor po navadi, je tudi japonska vlada nastopila nasilno z aretacijami in zaprla nekaj stotin upornih oseb. Skušnja za delovno ljudstvo je težka, zato upamo, da bo tem blagodejnejša, ker bo služila za svarilo in pouk milijonskemu kitajskemu proletariatu. Svoje čase — in še sedaj — se zdi pri nas v Evropi smešno, ako govorimo o Kitajcih, (Japonci so že bolj uvežbani, ker so porazili Ruse in ker se jih boji Amerika), vendar bo morala svetovna politika, kakor tudi svetovno gospodarstvo, ž njimi v kratkem prav resno računati, ne glede na »strah pred rumeno raso«, ki ga razširja imperialistično časopisje reakcionarne zapada.

Ameriške politike v Evropi ne znajo presoditi s pravim merilom. V svoji gospodarski razdrapanosti se željno obračamo proti bogatemu stricu onkraj široke »luže«. Amerika pa se včasih ozre z blagohotnim obrazom proti svoji materi, takoj nato pa pokaže hrbet s tem, da se potem zopet obrne nazaj. Vsa ameriška politika se vrši v znamenju nekakšnega stezosledstva in sicer na obe strani proti Evropi in proti Japanu. Na prvi strani ji je, da izterja posojila, na drugi, da se vojaško zavaruje. Ker se vse to vrši v geslih kapitalizma, ne moremo pričakovati ugodne rešitve tega vprašanja.

Anglija je uradno odgovorila na nemško spomenico. O noti so bile službeno obveščene vse države velike antante in Amerika. Malo antanto so blagovolili prezreti. O vsebini note ni mogoče izvedeti nič gotovega. Soditi je, da sta se Francija in Anglija deloma sporazumeli glede nadaljnega postopanja. Amerika je odgovorila veliki antanti nadvse previdno. Državni tajnik Hughes (izgovori Hju!) namerava obvestiti le posamezne vlade o nazorih Amerike glede reparacijskega vprašanja.

Francija nadaljuje politiko nasilja proti Nemčiji. Z njenega stališča je to prava potreba, ker frank — pada. Francoski frank je do zadnjih časov užival sloves solidnega denarja, sedaj pa so se stvari obrnile; marka se v zadnjem času nekoliko dviga. Zato hiti

Francija, da se okoristi na račun Nemčije. Kako stvar izpade, bomo videli, ker sta vmes gospodarska trdoživnost Nemčije in ljubosumnost Anglije.

Turčija je na lozanski konferenci zelo dvignila svoj kredit. Celo Poljska se je začela zanimati za Turčijo. Po daljših pogajanjih je prišlo do podpisa turško-poljskih konvencij, ki jih pozdravljamo. S temi konvencijami se urejujejo odnosi glede diplomatske in konzularne službe med obema državama. Sledila jim bo trgovinska pogodba. Z zadoščenjem moremo ugotoviti, da politična strast pojema, in da se vsesplošno življenje vrti okoli gospodarskih vprašanj. Odtod je pa le še korak k pravični socializaciji današnjega družabnega življenja.

V narodni skupščini je bil sprejet uradniški zakon na tako reakcionaren način, kakor se to ni zgodilo v nobeni državi evropskega kontinenta. Zakon so skrpučali radikali v zvezi s Turki. Vse druge stranke so narodno skupščino zapustile.

Radikalni poslanski klub danes predstavlja jugoslovansko vlado. Seje vlade in seje tega kluba so istovetne. Pri tem državnih ozirih ne igrajo toliko vloge ko državne koristi.

Vročina nastopa. Narodni zastopniki padajo v dremavost. Narodna skupščina bo imela še par sej, nato počitnice. Jeseni se zopet otvori. S kakšnim uspehom?

Radić je s svojim komedijantstvom prišel tako daleč, da se ga je naveličala cela država. Minister pravosodja je zahteval od narodne skupščine, da se izroči Radić sodišču. V zadnjem trenutku so se merodajni činitelji odločili, da se to vprašanje odgodi.

Pouk in razvedrilo.

* **Elektrarna.** Laboratorij, v katerem so se vršili poizkusi napraviti nevihto in streljo, o čemer smo poročali v predzadnji številki, je veliko poslopje iz opeke in vezano z jeklom. Kakor pravijo tisti, ki so izvedli poizkuse, bi voltel kabel, ki meri sedem palcev in pol v premeru, lahko obdržal ta ogromni električni tok. Kljub temu, da potuje strela s hitrostjo 136.000 milj na sekundo, pravijo inženirji raznih elektran, da so bili v stanu izmeriti strelino obliko in določiti njen pritisk. Ti poizkusi so velikanskega pomena. In če jih bo človek uporabljal za prave svrhe, bodo ti uspehi v ogromno korist celem človeštvu. Nasprotno pa v strašno škodo. — Laboratorij je, kakor pravijo, najsilnejši na svetu. Od 1. 1891, ko so pregledali sestav prvih linij po 15.000

voltov, se je ta elektrarna neznansko razvila in izpopolnila. Prevodniki in prenašalniki posebne vrste, ki jih tam delajo, so služili v to, da so dobili dva milijonski električni tok. Za milijonski prevodnik je bilo treba več kakor 100 milj dolge žice. To so tako ovili, da je bil dosežen ogromni tok, ne da bi bilo treba le enkrat obrniti kako kolo.

* **Smrtna kazen ne znižuje števila umorov.** Jetničar Lawes, ki upravlja znano kaznilnico Sing, — izjavlja, da smrtna kazen ne znižuje števila umorov. — »Zadnjih par mesecev sem študiral podatke iz raznih krajev dežele«, je rekel Lawes, »in našel sem, da so tukaj dokazi, da smrtna kazen ne preprečuje umorov. Dognal sem, da je število umorov nižje v državah, v katerih so odpravili smrtno kazen kot v državah, v katerih obstoji smrtna kazen«.

Razno.

— **Naše premogovno gospodarstvo.** L. 1922. so nakopali v vseh rudnikih v naši državi 34.912.516 q premoga, to je 349.125 vagonov. Ta množina pravzaprav ni velika, ako jo primerjamo s tem, kar so dobile preмога velike države iz svojih premogovnikov. Tako je na pr. mala Češkoslovaška producirala l. 1921. 3.260.000 vagonov premoga, torej desetkrat toliko kot mi. Anglija pa je nakopala l. 1920. 23.321.000 vagonov, tedaj 66krat toliko kot Jugoslavija. Vidimo tedaj, da smo mi glede premogovne produkcije med pohlevnimi, ne bogatimi državami. Še bolj pa osvetlimo naš položaj, ako navedemo, da je premog nakopan v Angliji, v glavnem tudi v Češkoslovaški, povečini najboljše črni premog, dočim je našega premoga še nekoliko manj kot 1% srednje dobrega črnega premoga, 71% pa je rjavega premoga in 28% je lignita. — Če pogledamo premogovo proizvodnjo po posameznih pokrajinah, vidimo, da ima Slovenija malo manj kot polovico, to je 44% premoga Jugoslavije, Bosna 37%, Hrvatska 15% in Srbija le 9%, v l. 1921. 13%. — Poleg tega smo l. 1922. uvozili iz raznih držav 31.471 vagonov povečini najboljšega premoga, na račun vojne odškodnine pa smo dobili od Madžarske in Bolgarske 43.800 vagonov. S tem smo krili svojo potrebo. Iz navedenega je razvidno, da moramo po eni strani proizvodnjo premoga še močno dvigniti, kar ne bo težko, po drugi strani pa, da moramo začeti v največji meri izrabljati vodne sile, ki naj nam nadomeščajo premog, s katerim nismo ne po kvaliteti, ne po kvantiteti na najboljšem.

V imenu Strok. kom. (P. odb. GDSJ.)

Izdajatelj: Franc Svetek.

Odgovorni urednik: Jože Berdajs.

Tiska tiskarna Makso Hrovatin.

RAZPIS TAJNIŠKEGA MESTA.

Osrednje društvo živilskih delavcev in sorodnih strok na slovenskem ozemlju v Ljubljani razpisuje mesto osrednjega tajnika.

Prednost imajo delavci živilske stroke, večši pisarniškega dela, ter dobri govorniki in agitatorji.

Pismene prošnje z navedbo dosedanjega opravila ter drugih spričeval je vložiti najkasneje do 1. avgusta t. l. na gorenji naslov, Selenburgova ul. 6./II., desno. — Predsedstvo.

Čevlji domačih tovarov Peter Kozina & Ko z znamko »Peko« so najboliši in najcenejši. Zahtevajte jih povsod. Glavna zaloga na drobno in debelo: Ljubljana, Breg št. 20 in Aleksandrova cesta št. 1.

Iščemo

za takoj dva spretna

strojna falcerja

(Maschinenfalzer)

za krom-usnje proti **dobremu plačiku.**

Ponudbe naj se pošiljajo na tovarno usnja v Radečah pri Zidanem mostu.